

Spojené veci C-89/10 a C-96/10

Q-Bee NV

proti

Belgickému kráľovstvu

a

Frans Bosschaert

proti

Belgickému kráľovstvu a i.

(návrhy na začatie prejudiciálneho konania podané Rechtbank van eerste aanleg te Brussel)

„Vnútroštátne príspevky nezlučiteľné s právom Únie – Príspevky zaplatené na základe systému finančnej podpory a príspevkov, ktorý bol vyhlásený za nezlučiteľný s právom Únie – Systém nahradený novým systémom považovaným za zlučiteľný – Vrátenie neoprávnene vybratých príspevkov – Zásady ekvivalencie a efektivity – Dĺžka premlčacej doby – Dies a quo – Pohľadávky vymáhané od štátu a od jednotlivcov – Rozdielne lehoty“

Abstrakt rozsudku

1. *Právo Únie – Priamy účinok – Vnútroštátne príspevky nezlučiteľné s právom Únie – Vrátenie – Podmienky – Uplatnenie vnútroštátneho práva – Stanovenie premlčacích alebo prekluzívnych dôb týmto právom*
2. *Právo Únie – Priamy účinok – Vnútroštátne príspevky nezlučiteľné s právom Únie – Vrátenie – Podmienky – Uplatnenie vnútroštátneho práva – Skutočnosť, že vnútroštátne právo stanovuje dlhšiu premlčacia dobu na vrátenie príspevkov v prípade jednotlivca sprostredkovateľa než štátu – Prípustnosť – Podmienka*
3. *Prejudiciálne otázky – Výklad – časové účinky rozsudkov o výklade – Retroaktívny účinok – Rozsudok, ktorým sa konštatuje nezlučiteľnosť retroaktívneho účinku vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie*

(článok 267 ZFEÚ)

1. Právu Únie neodporuje uplatňovanie päťročnej premlčacej doby, ktorú vnútroštátny právny poriadok stanovuje pre pohľadávky voči štátu, na žaloby o vrátenie príspevkov, ktoré boli zaplatené v rozpore s právom Únie na základe „zmiešaného systému príspevkov a pomoci“.

V prípade neexistencie harmonizovaných pravidiel upravujúcich vrátenie poplatkov uložených v rozpore s právom Únie je totiž členským štátom ponechané právo riadiť sa procesnými podmienkami stanovenými vo vnútroštátnom právnom poriadku, najmä v oblasti prekluzívnych lehôt, pričom musia dodržiavať zásady ekvivalencie a efektivity.

Zásada ekvivalencie však nie je porušená, ak sa päťročná premlčacia doba uplatňuje na všetky

pohľadávky voči dotknutému členskému štátu a ak jej uplatníť nositeľ nezavisí od otázky, či uvedené pohľadávky vyplynuli z porušenia vnútroštátneho práva alebo práva Únie, ktorej overenie prináleží vnútroštátnemu súdu. Pokiaľ ide o zásadu efektivity, stanovenie primeraných lehôt na podanie žalôb pod hrozbou premĺania v záujme právnej istoty, ktorá chráni tak dotknutú osobu, ako aj dotknutý správny orgán, je zlučiteľné s právom Únie. Tieto lehoty totiž nie sú takej povahy, aby viedli k praktickej nemožnosti alebo k neprimeranému sťaženiu výkonu práv, ktoré priznáva právny poriadok Únie, aj keď ich uplynutie, ako vyplýva z ich podstaty, spôsobuje úplné alebo čiastočné zamietnutie podanej žaloby.

(pozri body 34 – 36, 38, bod 1 výroku)

2. Právu Únie neodporuje vnútroštátna právna úprava, ktorá priznáva jednotlivcovi dlhšiu lehotu na vymáhanie príspevkov od iného jednotlivca vystupujúceho ako sprostredkovateľ, ktorému tieto príspevky zaplatil bez právneho dôvodu a ktorý ich v mene prvého jednotlivca odviezol štátu, pričom ak by tieto príspevky zaplatil priamo štátu, mal by na podanie žaloby kratšiu lehotu, ktorá sa odchyľuje od všeobecného režimu žaloby na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, ak jednotlivci vystupujúci ako sprostredkovatelia môžu od štátu skutočne požadovať sumy prípadne vyplatené iným jednotlivcom.

(pozri bod 45, bod 2 výroku)

3. Skutočnosť, že Súdny dvor v rozsudku vydanom v prejudiciálnom konaní rozhodol o nezlučiteľnosti retroaktívneho úniku vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie, nemá vplyv na zaíatok plynutia premĺacej doby stanovenej vnútroštátnym právnym poriadkom pre pohľadávky voči dotknutému členskému štátu.

Otázku zaíatku plynutia premĺacej doby totiž v zásade rieši vnútroštátne právo. Okrem toho rozsudok vydaný v prejudiciálnom konaní nemá konštitutívny, ale iba deklaratórny charakter s tým dôsledkom, že jeho úinky sa v zásade vracajú do okamihu nadobudnutia účinnosti pravidla, ktoré je predmetom výkladu. V dôsledku toho právo Únie bráni vnútroštátnemu orgánu vzniesť námietku uplynutia primeranej premĺacej doby len v prípade, ak konanie vnútroštátnych orgánov spolu s existenciou premĺacej doby vedie k tomu, že dotknutá osoba je úplne pozbavená možnosti uplatniť si svoje práva pred vnútroštátnymi súdmi.

(pozri body 47, 48, 51, 53, bod 3 výroku)

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (štvrtá komora)

z 8. septembra 2011 (*)

„Vnútroštátne príspevky nezlučiteľné s právom Únie – Príspevky zaplatené na základe systému finančnej podpory a príspevkov, ktorý bol vyhlásený za nezlučiteľný s právom Únie – Systém nahradený novým systémom považovaným za zlučiteľný – Vrátenie neoprávnene vybraných príspevkov – Zásady ekvivalencie a efektivity – Dĺžka premĺacej doby – Dies a quo – Pohľadávky vymáhané od štátu a od jednotlivcov – Rozdielne lehoty“

V spojených veciach C-89/10 a C-96/10,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podané rozhodnutiami Rechtbank van eerste aanleg te Brussel (Belgicko) z 29. a 12. januára 2010, doručené Súdnemu dvoru 17. a 22. februára 2010, ktoré súvisia s konaniami:

Q&Beef NV (C-89/10)

proti

Belgickému kráľovstvu

a

Frans Bosschaert (C-96/10)

proti

Belgickému kráľovstvu,

Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV,

Slachthuizen Goossens NV,

SÚDNY DVOR (štvrtá komora),

v zložení: predseda štvrtej komory J.-C. Bonichot, sudcovia L. Bay Larsen, C. Toader (spravodajkyňa), A. Prechal a E. Jarašiňas,

generálny advokát: N. Jääskinen,

tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteňom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 3. februára 2011,

so zreteňom na pripomienky, ktoré predložili:

- Q&Beef NV a F. Bosschaert, v zastúpení: J. Arnauts&Smeets, advocaat,
- Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV a Slachthuizen Goossens NV, v zastúpení: A. D'Halluin a F. van Remoortel, advocaten,
- belgická vláda, v zastúpení: J.-C. Halleux, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci Y. Vastersavendts a E. Jacobowitz, advocaten,
- Európska komisia, v zastúpení: S. Thomas a H. van Vliet, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálneho advokáta na pojednávaní 26. mája 2011,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú zlučiteľnosti osobitnej päťročnej premlčacej doby stanovenej vnútroštátnym právom Belgického kráľovstva so zásadami

ekvivalencie a efektivity zavedenými právom Únie, ako aj ur?enia za?iatku plynutia tejto doby.

2 Tieto návrhy boli podané v rámci jednak sporu medzi Q?Beef NV (?alej len „Q?Beef“) a Belgickým krá?ovstvom (C?89/10) a jednak sporu medzi F. Bosschaertom a Belgickým krá?ovstvom, Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV a Slachthuizen Goossens NV (?alej len „spolo?nosti Goossens“) (C?96/10), ktorých predmetom je uplatnite?nos? pä?ro?nej preml?acej doby na žaloby podané proti Belgickému krá?ovstvu s cie?om dosiahnu? vrátenie príspevkov odvodených do fondu pre zdravie zvierat a živo?íšnu výrobu (?alej len „fond“).

Právny rámec

Vnútroštátna právna úprava týkajúca sa fondu

Právna úprava z roku 1987

3 Zákonom o zdraví zvierat z 24. marca 1987 (*Moniteur belge* zo 17. apríla 1987, s. 5788, ?alej len „zákon z roku 1987“) bol zavedený režim financovania ?inností súvisiacich s bojom proti chorobám zvierat, ako aj so zlepšením hygieny, zdravia a kvality zvierat a živo?íšnych výrobkov (?alej len „režim z roku 1987“). Pod?a ?lánku 2 tohto zákona bol jeho ú?elom „boj proti chorobám zvierat s cie?om podpory verejného zdravia a ekonomickej prosperity držiteľov zvierat“.

4 ?lánok 32 ods. 2 zákona z roku 1987 stanovoval:

„Pri ministerstve po?nohospodárstva sa zria?uje [fond]... . Fond by mal prispie? k financovaniu úhrad, príspevkov a iných plnení, ktoré súvisia s bojom proti chorobám zvierat a so zlepšením hygieny, zdravia a kvality zvierat a živo?íšnych výrobkov. Fond svoje prostriedky získava z:

1. povinných príspevkov fyzických alebo právnických osôb, ktoré zvieratá alebo živo?íšne výrobky produkujú, spracúvajú, prepravujú, upravujú, predávajú alebo s nimi obchodujú.

...

Ak sa povinný príspevok vyberá od osôb, ktoré zvieratá alebo živo?íšne výrobky spracúvajú, prepravujú, upravujú, predávajú alebo s nimi obchodujú, potom sa pri každej transakcii jeho výber presunie až na úrove? chovate?a.“

5 Zákon z roku 1987 splnomocnil krá?a, aby nariadením stanovil výšku týchto povinných príspevkov, ako aj pravidlá ich výberu. Krá?ovským nariadením z 11. decembra 1987 o povinných príspevkoch do fondu pre zdravie zvierat a živo?íšnu výrobu (*Moniteur belge* z 23. decembra 1987, s. 19317, ?alej len „nariadenie z roku 1987“), bol bitúнком a vývozcom od 1. januára 1988 uložený povinný príspevok za každý usmrtený alebo vyvezený živý kus hovädzieho dobytku, te?a?a alebo ošípanej. Bitúanky a vývozcovia mali uložené povinné príspevky presunú? na dodávate?a zvierat, ktorý ich prípadne presúval na predajcu a týmto spôsobom postupne až na chovate?a. Zákon a nariadenie z roku 1987 boli následne viackrát zmenené. Žiaden z týchto aktov nebol oznámený Komisii pod?a ?lánku 93 ods. 3 Zmluvy EHS (zmenený na ?lánok 93 ods. 3 Zmluvy ES, teraz ?lánok 88 ods. 3 ES).

Zákon z roku 1998

6 V nadväznosti na rozhodnutie Komisie 91/538/EHS zo 7. mája 1991 o fonde pre zdravie zvierat a živo?íšnu výrobu v Belgicku (Ú. v. ES L 294, s. 43), ktorým bol vyhlásený režim z roku 1987 za nezlu?iteľný so spoločným trhom, bol na základe zákona z 23. marca 1998 o vytvorení rozpo?tového fondu pre zdravie zvierat a kvalitu živo?íšnych výrobkov (*Moniteur belge* z 30. apríla 1998, s. 13469, ?alej len „zákon z roku 1998“) tento režim zrušený a nahradený novým režimom

(?alej len „režim z roku 1998“), ktorý zahŕňal nový systém povinných príspevkov, uplatňovaný spätne od 1. januára 1988, ako aj nový fond, rozpočtový fond pre zdravie zvierat a kvalitu živočíšnych výrobkov (?alej spoločne s fondom v režime z roku 1987 len „fond“). Režim z roku 1998 sa v zásade líši od režimu z roku 1987 v tom, že nestanovuje príspevky za dovezené zvieratá a že príspevky za vyvezené zvieratá nie sú od 1. januára 1997 vymáhané.

7 ?lánok 5 zákona z roku 1998 stanovuje, že fond sa financuje okrem iného z príspevkov uložených kráľom fyzickým alebo právnickým osobám, ktoré produkujú, spracovávajú, prepravujú, upravujú, predávajú alebo uvádzajú na trh zvieratá alebo živočíšne výrobky.

8 ?lánok 14 zákona z roku 1998 ukladá povinnosť platiť príspevky bitúnikom a vývozcom. Výšky príspevkov závisia od období, za ktoré sú dlhované. Podľa tohto ?lánku:

„Bitúanky a vývozcovia platia do fondu tieto povinné príspevky:

...

Tieto povinné príspevky sa presúvajú na chovateľa.

Povinné príspevky sa platia len za tuzemské zvieratá. Nevyberajú sa za dovezené zvieratá. Od 1. januára 1997 už povinnosť platiť príspevkov nevzniká ani v prípade vyvezených zvierat.

Povinné príspevky za dovezené zvieratá, ktoré sa od 1. januára 1988 vyberali podľa [nariadenia z roku 1987] v znení kráľovských nariadení z 8. apríla 1989, z 23. novembra 1990, z 19. apríla 1993, z 15. mája 1995, z 25. februára 1996 a z 13. marca 1997, sa vrátia tým veriteľom, ktorí preukážu, že povinné príspevky, ktoré zaplatili, sa vzťahovali na dovezené zvieratá, že tieto povinné príspevky nepresunuli na chovateľa alebo že presunutie ich platenia bolo zrušené, a že povinné príspevky za tuzemské zvieratá vrátane vyvezených jatových zvierat a vyvezených chovných a úžitkových zvierat zaplatili v plnej výške.“

9 ?lánky 15 a 16 zákona z roku 1998 ukladajú povinnosť platiť príspevky osobám zodpovedným za chovy ošípaných a mliekárkam, ako aj držiteľom povolení na predaj mliečnych výrobkov.

10 ?lánok 17 druhý pododsek zákona z roku 1998 stanovuje, že pohľadávky súvisiace s príspevkami zaplatenými na základe režimu z roku 1987 budú automaticky započítané voči príspevkom dlhovaným podľa režimu z roku 1998.

Vnútroštátna právna úprava týkajúca sa vydania plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu a premlčania

11 ?lánok 1376 Občianskeho zákonníka znie:

„Kto omylom alebo vedome prijme, čo mu nepatrí, je povinný to vrátiť tomu, od koho to neoprávnene prijal.“

12 ?lánok 2262a ods. 1 prvý pododsek Občianskeho zákonníka v znení zákona z 10. júna 1998, ktorý vstúpil do platnosti 27. júla 1998, stanovuje:

„Premlčacia doba pre všetky osobné žaloby je desať rokov.“

13 ?lánok 2244 Občianskeho zákonníka, ktorý stanovuje hlavné dôvody spočívania plynutia premlčacej doby, vo svojom prvom a druhom pododseku stanovuje:

„Podanie žaloby na súde, príkaz alebo exekučný príkaz oznámené tomu, komu sa má zabrániť uplatniť premlžanie, má za následok obžianskoprávne spožívanie plynutia premlžacej doby.

Podanie žaloby na súde má za následok spožívanie premlžacej doby až do vyhlásenia konečného rozhodnutia.“

14 ?lánok 100 ods. 1 konsolidovaných zákonov o finančnej správe zo 17. júla 1991 (*Moniteur belge* z 21. augusta 1991, s. 17960, ?alej len „konsolidované zákony o finančnej správe“) stanovuje:

„Bez toho, aby bol dotknutý zánik nárokov, ku ktorému dôjde na základe iných zákonných a správnych predpisov alebo predpisov dohodnutých v danej veci, sa premlžia a trvale pripadnú v prospech štátu:

1. pohľadávky, ktoré mali byť uplatnené v súlade so zákonnými a správnymi predpismi a ktoré neboli uplatnené v lehote piatich rokov od 1. januára rozpočtového roka, v priebehu ktorého vznikli;

...“

15 ?lánok 101 zákonov o finančnej správe znie:

„... Podanie žaloby na súde má za následok spožívanie plynutia premlžacej doby až do vyhlásenia konečného rozhodnutia.“

16 Pokiaľ ide o premlžanie regresného nároku, ?lánok 2257 Obžianskeho zákonníka stanovuje:

„Premlžacia doba nezačne plynúť:

...

v prípade regresného nároku skôr, ako bude uplatnený hlavný nárok;

...“

Konanie pred Komisiou

17 V súlade s postupom upraveným v ?lánku 93 Zmluvy Komisia rozhodnutím 91/538 konštatovala, že režim z roku 1987 je nezlučiteľný so spoločným trhom v zmysle ?lánku 92 Zmluvy EHS (zmenený na ?lánok 92 Zmluvy ES, teraz po zmene a doplnení ?lánok 87 ES) a že v dôsledku toho už nemôže byť uplatňovaný v rozsahu, v ktorom boli povinné príspevky vyberané aj zo zvierat v štádiu usmrtenia a z výrobkov pochádzajúcich z iných členských štátov.

18 Listami zo 7. decembra 1995 a z 20. mája 1996 Belgické kráľovstvo v súlade s ?lánkom 93 ods. 3 Zmluvy oznámilo návrh legislatívnych opatrení smerujúcich k zrušeniu režimu z roku 1987 a k jeho nahradeniu novým režimom.

19 Tento návrh zákona, ktorý viedol k prijatiu zákona z roku 1998, predpokladal najmä riešenie otázky ukladania poplatku za dovezené zvieratá, čo viedlo Komisiu k tomu, aby vo svojom rozhodnutí 91/538 vyhlásila režim z roku 1987 za nezlučiteľný so spoločným trhom.

20 Uvedený návrh zákona bol vyhlásený za zlučiteľný so spoločným trhom rozhodnutím Komisie z 30. júla 1996 o povolení štátnej pomoci v rámci ustanovení ?lánkov [87] a [88] Zmluvy

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

Vec C-89/10

21 Q?Beef je belgický podnik, ktorý pôsobí v oblasti obchodu so zvieratami a ktorý predovšetkým vyváža zvieratá. V súvislosti s týmito vývozmi zvierat zaplatil Belgicku rozlíšné príspevky na základe právnej úpravy týkajúcej sa fondu. Tento podnik tvrdí, že od januára 1993 do apríla 1998 takto zaplatil celkovú sumu 137 164 eur, ktorej vrátenie požaduje od Belgicka.

22 V nadväznosti na rozsudok z 21. októbra 2003, van Calster a i. (C-261/01 a C-262/01, Zb. s. I-12249), v ktorom sa konštatovalo, že nijako nemožno uplatniť spätnú úšinnosť zákona z roku 1998 na obdobie predchádzajúce rozhodnutiu, ktorým Komisia vyhlásila návrh zákona, ktorý viedol k prijatiu tohto zákona, za zlušiteľný so spoločným trhom, Q?Beef podal 2. apríla 2007 žalobu proti Belgickému krášovstvu na Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, v ktorej žiadal o vrátenie dotknutých príspevkov.

23 Podľa vnútroštátneho súdu, pokiaľ ide o pohádávku Q?Beef voči Belgicku, pärošná premláacia doba podľa 1. článku 100 ods. 1 konsolidovaných zákonov o finanšnej správe zaala plynúť 1. januára rozpošového roka, v ktorom pohádávka vznikla, v prejednávanej veci v roku, v ktorom nadobudol úšinnosť zákon z roku 1998, teda 1. januára 1998, na základe zapošítania pohádávok dlhovaných podľa nového režimu a pohádávok týkajúcich sa príspevkov zaplatených podľa režimu z roku 1987, a uplynula 31. decembra 2002 o polnoci. Keže Belgicko bolo zažalované 2. apríla 2007, pohádávka Q?Beef voči Belgicku bola z hšadiska belgického vnútroštátneho práva premlaná. Podľa uvedeného súdu a v rozpore s tým, šo tvrdí Q?Beef, mal citovaný rozsudok van Calster a i. z hšadiska vnútroštátneho práva iba deklaratórny úšinok a nespšobil zašatie plynutia premláacej doby.

24 Za týchto okolností Rechtbank van eerste aanleg te Brussel rozhodol konanie prerušiť a Súdnu dvoru položiť tieto prejudiciálne otázky:

„1. Bráni právo Spološenstva vnútroštátnemu súdu, aby 5-rošnú premláaciu dobu, ktorú vnútroštátny právny poriadok stanovuje pre pohádávky voči štátu, uplatšoval na pohádávky týkajúce sa vrátenia príspevkov zaplatených šlenskému štátu na základe zmiešaného systému príspevkov a pomoci, ktorý bol nielenže šiasťošne nezákonný, ale aj šiasťošne nezlušiteľný s právom Spološenstva, prišom príspevky boli zaplatené pred nadobudnutím úšinnosti nového systému pomoci a povinných príspevkov, ktorý nahradil pôvodný systém a ktorý bol v konešnom rozhodnutí Komisie vyhlásený za zlušiteľný s právom Spološenstva okrem príspevkov, ktoré boli spätne uložené za obdobie pred vydaním príslušného rozhodnutia?

2. Bráni právo Spološenstva šlenskému štátu, aby sa odvolával na vnútroštátne premláacie doby, ktoré sú preš v porovnaní so všeobecnou vnútroštátnou úpravou mimoriadne výhodné, v rámci obrany v konaní zašatom proti nemu v oblasti ochrany práv jednotlivca vyplývajúcich zo Zmluvy o ES v prípade, akým je prípad opísaný vnútroštátnym súdom, v ktorom tieto mimoriadne výhodné vnútroštátne premláacie doby majú za následok, že bude znemožnené vrátenie príspevkov zaplatených šlenskému štátu na základe zmiešaného systému príspevkov a pomoci, ktorý bol nielen šiasťošne nezákonný, ale aj šiasťošne nezlušiteľný s právom Spološenstva, aj keš Súdny dvor Euršpskych społosenstiev nezlušiteľnosť s právom Spološenstva konštatoval až po uplynutí týchto mimoriadne priaznivých premláacích dšb, hoci protiprávny stav existoval už predtým?“

25 Frans Bosschaert je poľnohospodár, ktorý v období od roku 1989 do roku 1996 platil spoločnostiam Goossens príspevky určené do fondu za zvieratá, ktoré boli na jeho objednávku usmrtené na bitúnku. Príspevky platil spoločnosti Vleesgroothandel Georges Goossens en Zonen NV, ktorá ich potom odvádzala spoločnosti Slachthuizen Goossens NV a tá ich napokon odvádzala fondu. Frans Bosschaert žiada o vrátenie týchto príspevkov v celkovej výške 38 842,26 eura z dôvodu, že mu boli uložené protiprávne, keďže príslušná právna úprava bola v rozpore s právom Únie.

26 Dňa 31. júla 2007 v nadväznosti na už citovaný rozsudok van Calster a i. F. Bosschaert podal proti Belgicku žalobu na Rechtbank van eerste aanleg te Brussel, v ktorej žiadal o vrátenie príspevkov, ktoré zaplatil bez právneho dôvodu, pričom subsidiárne, pre prípad, že by jeho priamej žalobe voči Belgickému kráľovstvu nebolo vyhovené, zažaloval aj spoločnosti Goossens.

27 Spoločnosti Goossens vo svojich vyjadreniach predložených 21. novembra 2007 v rámci uvedeného konania podali dve incidenčné žaloby proti Belgicku, a to jednak regresnú žalobu pre prípad, že by boli zaviazané vrátiť príspevky, ktoré zaplatil F. Bosschaert, a jednak žalobu na vrátenie príspevkov, ktoré samy zaplatili do fondu.

28 Rovnako ako vo veci C-89/10 vnútroštátny súd zdôrazňuje, že z pohľadu belgického vnútroštátneho práva sú práva F. Bosschaerta a spoločností Goossens podľa žalobu o vrátenie príspevkov voči Belgicku premlčané. Takisto sa domnieva, že už citovaný rozsudok Calster a i. má v rozpore s tvrdeniami F. Bosschaerta a spoločností Goossens výlučne deklaratórnu povahu, lebo nespôsobil, že vykonané platby boli plnením bez právneho dôvodu, keďže sa obmedzil iba na konštatovanie, že príspevky boli nezákonné v rozsahu, v akom boli uložené s retroaktívnym účinkom.

29 Naopak, z dôvodu, že žaloby, ktoré podal F. Bosschaert proti spoločnostiam Goossens, sa považujú za „osobné žaloby“, práva podľa žalobu sa premlčujú v lehote desiatich rokov. Táto lehota, stanovená pre spory medzi jednotlivcami zákonom z 10. júna 1998, ktorým bol zmenený Občiansky zákonník, začala plynúť 27. júla 1998, teda v deň, keď tento zákon nadobudol účinnosť. V dôsledku toho v deň podania týchto žalôb, t. j. 31. júla 2007, ešte práva podľa žalobu neboli premlčané. Pokiaľ ide o regresné žaloby voči Belgicku podané 21. novembra 2007 spoločnosťami Goossens, v ich prípade nedošlo *a fortiori* k premlčaniu, pretože boli dôsledkom žalôb, ktoré podal F. Bosschaert v júli 2007.

30 Za týchto okolností Rechtbank van eerste aanleg te Brussel rozhodol konanie prerušiť a Súdnemu dvoru položil tri prejudiciálne otázky, z ktorých prvá a tretia prejudiciálna otázka majú totožné znenie s prvou a druhou otázkou vo veci C-89/10, uvedenými v bode 24 tohto rozsudku, a druhá prejudiciálna otázka je formulovaná takto:

„Je v prípade, ak členský štát uloží povinnosť zaplatiť príspevky jednotlivcovi, ktorý je povinný presunúť ich na ďalších jednotlivcov, s ktorými vykonáva obchodnú činnosť v určitom odvetví, pre ktoré členský štát stanovil zmiešaný systém príspevkov a pomoci a tento systém sa neskôr ukázal nielen čiastočne nezákonný, ale aj čiastočne nezlučiteľný s právom Spoločenstva, v rozpore s právom Spoločenstva, ak pre uvedených jednotlivcov platí podľa vnútroštátnych predpisov kratšia premlčacia doba pre nároky na vrátenie príspevkov nezlučiteľných s právom Spoločenstva od členského štátu, kým vrátenie rovnakých príspevkov od iného súkromného sprostredkovateľa podlieha dlhšej premlčacej dobe, čím sa tento sprostredkovateľ môže ocitnúť v situácii, že pohľadávka voči nemu ešte nie je premlčaná, no pohľadávka voči členskému štátu už je premlčaná, a teda voči sprostredkovateľovi si môžu uplatniť svoje nároky iné subjekty a

sprostredkovate? môže byť nútený podať proti členskému štátu regresnú žalobu, avšak nemôže sa domáhať vrátenia príspevkov od tohto členského štátu, ktoré mu sám priamo zaplatil?“

31 Uznesením predsedu Súdneho dvora zo 6. apríla 2010 boli veci C-89/10 a C-96/10 spojené na účely písomnej, ako aj ústnej časti konania a vyhlásenia rozsudku.

O prejudiciálnych otázkach

Úvodné poznámky

32 Podľa ustálenej judikatúry v prípade neexistencie právnej úpravy Únie v danej oblasti prináleží každému členskému štátu, aby vo svojom vnútroštátnom právnom poriadku určil príslušné súdy a upravil procesné podmienky žalôb zameraných na zabezpečenie plnej ochrany práv, ktoré osobám podliehajúcim súdnej právomoci vyplývajú z práva Únie za predpokladu, že takéto podmienky nie sú menej výhodné ako podmienky vzťahujúce sa na obdobné žaloby vnútroštátnej povahy (zásada ekvivalencie) a že nevedú k praktickej nemožnosti alebo neprimeranému sťaženiu výkonu práv priznaných právnym poriadkom Únie (zásada efektivity) (pozri najmä rozsudky z 19. mája 2011, Iulia a i., C-452/09, Zb. s. I-4043, bod 16 a citovanú judikatúru).

O prvej otázke vo veciach C-89/10 a C-96/10

33 Touto otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či za okolností, akými sú okolnosti vo veci samej, právu Únie odporuje uplatňovanie päťročnej premlčacej doby, ktorú vnútroštátny právny poriadok stanovuje pre pohľadávky voči štátu, na žaloby o vrátenie príspevkov, ktoré boli zaplatené v rozpore s právom Únie na základe „zmiešaného systému príspevkov a pomoci“.

34 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že v prípade neexistencie harmonizovaných pravidiel upravujúcich vrátenie poplatkov uložených v rozpore s právom Únie je členským štátom ponechané právo riadiť sa procesnými podmienkami stanovenými vo vnútroštátnom právnom poriadku, najmä v oblasti prekluzívnych lehôt, pričom musia dodržiavať zásady ekvivalencie a efektivity.

35 V prejednávanej veci všetko nasvedčuje tomu, že zásada ekvivalencie nebola porušená, ak sa päťročná premlčacia doba uplatňuje na všetky pohľadávky voči Belgicku a ak jej uplatniteľnosť nezávisí od otázky, či uvedené pohľadávky vyplynuli z porušenia vnútroštátneho práva alebo práva Únie, ktorej overenie prináleží vnútroštátnemu súdu.

36 Pokiaľ ide o zásadu efektivity, Súdny dvor uznal zlučiteľnosť stanovenia primeraných lehôt na podanie žalôb pod hrozbou premlčania s právom Únie v záujme právnej istoty, ktorá chráni tak dotknutú osobu, ako aj dotknutý správny orgán. Tieto lehoty totiž nie sú takej povahy, aby viedli k praktickej nemožnosti alebo k neprimeranému sťaženiu výkonu práv, ktoré priznáva právny poriadok Únie, aj keď ich uplynutie, ako vyplýva z ich podstaty, spôsobuje úplné alebo čiastočné zamietnutie podanej žaloby (pozri rozsudok Iulia a i., už citovaný, bod 17 a citovanú judikatúru). V tomto zmysle bola napríklad trojročná prekluzívna doba považovaná za primeranú (pozri v tomto zmysle rozsudok z 15. apríla 2010, Barth, C-542/08, Zb. s. I-3189, bod 29).

37 V prejednávaných veciach, ako vyplýva z návrhov na začatie prejudiciálneho konania, nebolo spochybnené, že príslušnou premlčacou dobou je päťročná doba, ktorú vzhľadom na to, že neexistujú osobitné okolnosti, o ktorých by Súdny dvor vedel, nemožno považovať za odporujúcu zásade efektivity.

38 V dôsledku toho je potrebné na prvú otázku vo veciach C-89/10 a C-96/10 odpovedať tak,

že za okolností, akými sú okolnosti vo veci samej, právu Únie neodporuje uplatňovanie päťročnej premlácej doby, ktorú vnútroštátny právny poriadok stanovuje pre pohľadávky voči štátu, na žaloby o vrátenie príspevkov, ktoré boli zaplatené v rozpore s právom Únie na základe „zmiešaného systému príspevkov a pomoci“.

O druhej otázke vo veci C-96/10

39 Touto otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či právu Únie neodporuje vnútroštátna právna úprava, ktorá za okolností, akými sú okolnosti vo veci samej, priznáva jednotlivcovi dlhšiu lehotu na vymáhanie príspevkov od iného jednotlivca vystupujúceho ako sprostredkovateľ, ktorému tieto príspevky zaplatil a ktorý ich v mene prvého jednotlivca odviezol štátu, pričom ak by tieto príspevky zaplatil priamo štátu, mal by na podanie žaloby kratšiu lehotu.

40 Podľa vnútroštátneho súdu sú práva F. Bosschaerta a spoločností Goossens podľa žalobu voči štátu v prejednávanej veci premláčané z dôvodu osobitnej päťročnej premlácej doby stanovenej pre pohľadávky voči štátu, zatiaľ čo právo F. Bosschaerta podľa žalobu proti týmto spoločnostiam nie je premláčané, keďže žaloba bola podaná v rámci desaťročnej premlácej doby platnej na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu medzi jednotlivcami.

41 V tomto kontexte treba tiež pripomenúť, že podľa ustálenej judikatúry Súdneho dvora právo Únie nezakazuje členskému štátu, aby voči nárokom na vrátenie poplatkov vyberaných v rozpore s právom Únie namietal trojročnú vnútroštátnu prekluzívnu lehotu, ktorá je výnimkou zo všeobecnej právnej úpravy týkajúcej sa nároku na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu medzi jednotlivcami, ktorý podlieha výhodnejšej lehote, pokiaľ sa táto prekluzívna lehota vzťahuje rovnako na nároky na vrátenie týchto poplatkov, ktoré sú založené na práve Únie, a na nároky, ktoré sú založené na vnútroštátnom práve (pozri rozsudky z 15. septembra 1998, Edis, C-231/96, Zb. s. I-4951, bod 39, a Spac, C-260/96, Zb. s. I-4997, bod 23, ako aj z 10. septembra 2002, Prisco a CASER, C-216/99 a C-222/99, Zb. s. I-6761, bod 70).

42 Navyše premláacie doby vo všeobecnosti plnia funkciu zabezpečenia právnej istoty, ktorá chráni súčasne jednotlivca aj dotknutý správny orgán (pozri v tomto zmysle rozsudky Edis, už citovaný, bod 35, a z 28. októbra 2010, SGS Belgium a i., C-367/09, Zb. s. I-10761). Súdny dvor rovnako rozhodol, že zásada efektivity nie je porušená v prípade vnútroštátnej premlácej doby, ktorá je údajne výhodnejšia pre daňovú správu ako premláacia doba platná pre jednotlivcov (pozri v tejto súvislosti rozsudok z 8. mája 2008, Ecotrade, C-95/07 a C-96/07, Zb. s. I-3457, body 49 až 54).

43 Zásada efektivity by naproti tomu bola porušená za predpokladu, ak by spoločnosti Goossens nemali nárok na vrátenie dotknutého príspevku počas päťročnej doby ani možnosť, v nadväznosti na žalobu na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu podanú F. Bosschaertom po uplynutí uvedenej lehoty proti týmto spoločnostiam, vymáhať ho od štátu, čím by dôsledky platieb poplatkov poskytnutých bez právneho dôvodu spôsobených štátom znášali výlučne tieto sprostredkovateľské spoločnosti.

44 V prejednávanej veci však vnútroštátny súd v rozpore s tvrdeniami belgickej vlády obsiahnutými v jej písomných pripomienkach uvádza, že ak by spoločnostiam Goossens bola uložená povinnosť vrátiť F. Bosschaertovi príspevky vybraté bez právneho dôvodu, mohli by dosiahnuť vrátenie týchto súm od štátu nie na základe žaloby na vrátenie voči štátu, ktorá je už v dôsledku osobitnej päťročnej prekluzívnej doby premláčaná, ale na základe regresnej žaloby týkajúcej sa osobnej povinnosti. Podľa vnútroštátneho súdu totiž regresné žaloby podané spoločnosťami Goossens 21. novembra 2007 voči Belgicku nie sú premláčané.

45 V dôsledku toho je potrebné na druhú otázku vo veci C-96/10 odpovedať tak, že právu

Únie neodporuje vnútroštátna právna úprava, ktorá za okolností, akými sú okolnosti veci samej, priznáva jednotlivcovi dlhšiu lehotu na vymáhanie príspevkov od iného jednotlivca vystupujúceho ako sprostredkovateľ, ktorému tieto príspevky zaplatil bez právneho dôvodu a ktorý ich v mene prvého jednotlivca odviezol štátu, pričom ak by tieto príspevky zaplatil priamo štátu, mal by na podanie žaloby kratšiu lehotu, ktorá sa odchyľuje od všeobecného režimu žaloby na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, ak jednotlivci vystupujúci ako sprostredkovatelia môžu od štátu skutočne požadovať sumy prípadne vyplatené iným jednotlivcom.

O druhej otázke vo veci C-89/10 a tretej otázke vo veci C-96/10

46 Touto otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či za okolností, akými sú okolnosti vo veci samej, skutočnosť, že Súdny dvor v rozsudku vydanom v prejudiciálnom konaní rozhodol o nezlučiteľnosti retroaktívneho účinku dotknutej vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie, má vplyv na začiatok plynutia premlčacej doby stanovenej vnútroštátnym právom pre pohľadávky voči štátu.

47 Po prvé treba spresniť v rovnakom zmysle, ako to zdôraznil generálny advokát v bode 55 svojich návrhov, že otázku začiatku plynutia premlčacej doby v zásade rieši vnútroštátne právo. Podľa ustálenej judikatúry totiž prípadné rozhodnutie Súdneho dvora o porušení práva Únie v zásade nemá vplyv na začiatok plynutia premlčacej lehoty (pozri rozsudok Ilaia a i., už citovaný, bod 22 a citovanú judikatúru).

48 Po druhé, napriek odlišným tvrdeniam žalobcov vo veci samej, podľa ustálenej judikatúry platí, že rozsudok vydaný v prejudiciálnom konaní nemá konštitutívny, ale iba deklaratórny charakter s tým dôsledkom, že jeho účinky sa v zásade vracajú do okamihu nadobudnutia účinnosti pravidla, ktoré je predmetom výkladu (pozri v tomto zmysle rozsudok z 12. februára 2008, Kempter, C-2/06, Zb. s. I-411, bod 35 a citovanú judikatúru).

49 Pokiaľ ide o začiatok plynutia premlčacej lehoty, je pravda, že Súdny dvor rozhodol, že až do riadneho prebratia smernice sa belgický štát, ktorý je v omeškaní, nemôže odvolávať na skutočnosť, že žaloba, ktorú voči nemu podal jednotlivec, aby chránil práva, ktoré mu priznávajú ustanovenia tejto smernice, bola podaná oneskorene, keďže vnútroštátna lehota na podanie žaloby môže začať plynúť až od tohto dňa (rozsudok z 25. júla 1991, Emmott, C-208/90, Zb. s. I-4269, bod 23).

50 V ustálenej judikatúre, ktorá nasledovala po vydaní už citovaného rozsudku Emmott, však Súdny dvor pripustil, že aj belgický štát, ktorý si nesplnil svoju povinnosť, môže voči žalobám vzniesť námietku premlčania napriek tomu, že v prípade podania žalôb ešte predmetnú smernicu riadne neprebral, keď rozhodol, že riešenie prijaté v rozsudku Emmott bolo odôvodnené so zreteľom na zvláštne okolnosti veci, v ktorej bol vydaný tento rozsudok, keď žalobkyňa vo veci samej uplynutím lehoty na podanie žaloby stratila akúkoľvek možnosť uplatniť svoje právo vyplývajúce zo smernice (pozri rozsudok Ilaia a i., už citovaný, bod 19 a citovanú judikatúru).

51 V tejto súvislosti Súdny dvor spresnil, že právo Únie bráni vnútroštátnemu orgánu vzniesť námietku uplynutia primeranej premlčacej doby len v tom prípade, ak konanie vnútroštátnych orgánov spolu s existenciou premlčacej doby vedú k tomu, že dotknutá osoba je úplne pozbavená možnosti uplatniť si svoje práva pred vnútroštátnymi súdmi (pozri v tomto zmysle rozsudky Barth, už citovaný, bod 33, a Ilaia a i., už citovaný, bod 21).

52 V sporoch vo veci samej podľa vnútroštátneho súdu začala premlčacia doba plynúť 1. januára 1998 a uplynula 31. decembra 2002, kým už citovaný rozsudok Calster a i. bol vyhlásený až 21. októbra 2003, teda po uplynutí osobitnej päťročnej premlčacej doby. Stanovenie začiatku plynutia uvedenej lehoty na 1. januára 1998 však nemohlo dotknuté osoby úplne zbaviť možnosti

uplatňovať si pred vnútroštátnymi súdmi práva, ktoré im priznáva právo Únie, ako to preukázali žaloby podané na belgické súdy vo veci, v ktorej bol vydaný rozsudok Calster a i.

53 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy je na druhú otázku vo veci C-89/10 a na tretiu otázku vo veci C-96/10 potrebné odpovedať tak, že za okolností, akými sú okolnosti vo veci samej, skutočnosť, že Súdny dvor v rozsudku vydanom v prejudiciálnom konaní rozhodol o nezlučiteľnosti retroaktívneho účinku dotknutej vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie, nemá vplyv na začiatok plynutia premlčacej doby stanovenej vnútroštátnym právnym poriadkom pre pohľadávky voči štátu.

O trovách

54 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (štvrtá komora) rozhodol takto:

- 1. Právu Únie neodporuje za okolností, akými sú okolnosti sporu vo veci samej, uplatňovanie päťročnej premlčacej doby, ktorú vnútroštátny právny poriadok stanovuje pre pohľadávky voči štátu, na žaloby o vrátenie príspevkov, ktoré boli zaplatené v rozpore s právom Únie na základe „zmiešaného systému príspevkov a pomoci“.**
- 2. Právu Únie neodporuje vnútroštátna právna úprava, ktorá za okolností, akými sú okolnosti sporu vo veci samej, priznáva jednotlivcovi dlhšiu lehotu na vymáhanie príspevkov od iného jednotlivca vystupujúceho ako sprostredkovateľ, ktorému tieto príspevky zaplatil bez právneho dôvodu a ktorý ich v mene prvého jednotlivca odviezol štátu, pričom ak by tieto príspevky zaplatil priamo štátu, mal by na podanie žaloby kratšiu lehotu, ktorá sa odchyľuje od všeobecného režimu žaloby na vydanie plnenia poskytnutého bez právneho dôvodu, ak jednotlivci vystupujúci ako sprostredkovatelia môžu od štátu skutočne požadovať sumy prípadne vyplatené iným jednotlivcom.**
- 3. Za okolností, akými sú okolnosti sporu vo veci samej, skutočnosť, že Súdny dvor v rozsudku vydanom v prejudiciálnom konaní rozhodol o nezlučiteľnosti retroaktívneho účinku dotknutej vnútroštátnej právnej úpravy s právom Únie, nemá vplyv na začiatok plynutia premlčacej doby stanovenej vnútroštátnym právnym poriadkom pre pohľadávky voči štátu.**

Podpisy

* Jazyk konania: holandčina.